

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Monumenta Paderbornensia

Ferdinand <Paderborn, Bischof, II.>

Lemgoviae, 1714

Caroli Magni Capitulatio De Partibus Saxoniae.

urn:nbn:de:hbz:466:1-8040

CAROLI MAGNI
CAPITULATIO
DE PARTIBUS SAXONIÆ.

Ex antiquissimo MS. Palatino bibliothecæ Vaticanæ.

Hæc de partibus Saxonïæ constituta sunt.

PIMUM de majoribus capitulis hoc placuit omnibus, ut Ecclesiæ Christi, quæ modo construuntur in Saxonia, & Deo sacratæ sunt, non minorem habeant honorem, sed majorem & excellentiorem, quam fana habuissent idolorum.

I. CAPIT. Si quis confugium fecerit in Ecclesiam, nullus eum de Ecclesia per violentiam expellere præsumat, sed pacem habeat usque dum ad placitum præsentetur; & propter honorem Dei, sanctorumque Ecclesiæ ipsius reverentiam, concedatur ei vita & omnia membra. Emendet autem causam, in quantum potuerit, & ei fuerit judicatum, & sic ducatur ad præsentiam domni Regis, & ipse eum mittat, ubi clementiæ ipsius placuerit.

II. Si quis Ecclesiam per violentiam intraverit, & in ea per vim vel furtum aliquid abstulerit, vel ipsam Ecclesiam igne cremaverit, morte moriatur.

III. Si quis sanctum quadragesimale jejunium pro despectu Christianitatis contempserit, & carnem comederit, morte moriatur. Sed tamen consideretur à sacerdote, ne forte causa necessitatis hoc cuilibet proveniat ut carnem comedat.

IV. Si quis Episcopum, aut Presbyterum, sive Diaconum interfecerit, similiter capite punietur.

V. Si quis diabolo deceptus crediderit, secundum morem paganorum, virum aliquem aut feminam strigam esse, & homines comedere, & propter hoc ipsam incenderit, vel carnem ejus ad comedendum dederit, vel ipsam comederit, capitis sententia punietur.

Ss 2

VI. Si

VI. Si quis corpus defuncti hominis secundum ritum paganorum flamma consumi fecerit, & ossa ejus ad cinerem redegerit, capite punietur.

VII. Si quis deinceps in gente Saxonum inter eos latens non baptizatus se abscondere voluerit, & ad baptismum venire contempserit, paganusque permanere voluerit, morte moriatur.

VIII. Si quis hominem diabolo sacrificaverit, & in hostiam more paganorum dæmonibus obtulerit, morte moriatur.

IX. Si quis cum paganis consilium adversus Christianos inierit, vel cum illis in adversitate Christianorum perdurare voluerit, morte moriatur: & quicumque hoc idem fraude contra Regem, vel gentem Christianorū consenserit, morte moriatur.

X. Si quis domino Regi infidelis apparuerit, capitali sententia punietur.

XI. Si quis filiam domini sui rapuerit, morte moriatur.

XII. Si quis dominum suum vel dominam suam interfecerit, simili modo punietur.

XIII. Si quis verò pro his mortalibus criminibus latenter commissis aliquis sponte ad sacerdotem confugerit, & confessione data agere pœnitentiam voluerit, testimonium sacerdotis de morte excuset.

XIV. De minoribus capitulis consenserunt omnes, ad unamquamque Ecclesiam curtem & duos mansos terræ pagenses ad Ecclesiam recurrentes condonent: & inter centum viginti homines nobiles & ingenuos, similiter & litos, servum & ancillam eidem Ecclesiæ tribuant.

XV. Et hoc Christo propitio placuit, ut undecunque census aliquid ad fiscum pervenerit, sive in frido, sive in qualicumque banno, & in omni redibutione ad Regem pertinens, decima pars Ecclesiis & sacerdotibus reddatur.

XVI. Similiter secundum Dei mandatum præcipimus, ut omnes decimam partem substantiæ & laboris sui Ecclesiis & sacerdotibus donent, tam nobiles quàm ingenui, similiter & liti: juxta quod Deus unicuique dederit Christiano, partem Deo reddant.

XVII.

XVII. Ut in dominicis diebus conventus & placita publica non faciant, nisi forte pro magna necessitate, aut hostilitate cogente; sed omnes ad Ecclesiam recurrant ad audiendum verbum Dei; & orationibus, vel iustis operibus vacent, similiter & in festiuitatibus præclaris Deo & Ecclesiæ conventui deserviant, & sæcularia placita dimittant.

XVIII. Similiter placuit his decretis inferere, quod omnes infantes infra annum baptizentur. Et hoc statuimus, ut si qui infantem intra circulum anni ad baptismum offerre contempserit, sine consilio vel licentia sacerdotis, si de nobili genere fuerit cxx. sol. fisco componat, si ingenuus lx. si litus xxx.

XIX. Si quis prohibitum vel illicitum conjugium sibi sortitus fuerit, si nobilis sol. lx. si ingenuus xxx. si litus xv.

XX. Si quis ad fontes, aut arbores, vel lucos votum fecerit, aut aliquid more gentilium obtulerit, & ad honorem dæmonum comederit, si nobilis fuerit sol. lx. si ingenuus xxx. si litus xv. Si verò non habuerint unde præsentialiter persolvant, ad Ecclesiæ seruitium donentur, usque dum ipsi solidi solvantur.

XXI. Jubemus ut corpora Christianorum Saxonum ad cæmeteria Ecclesiæ deferantur, & non ad tumulos paganorum.

XXII. Divinos & fortilegos Ecclesiis & sacerdotibus dare constituimus.

XXIII. De latronibus & malefactoribus, qui de uno comitatu ad alium confugium fecerint, si quis eos receperit in sua potestate, & vii. noctibus secum detinuerit, nisi ad præsentandum, nostrum bannum solvat. Similiter si comes eum absconderit, & ad iustitiam faciendam præsentare noluerit, & ad hoc excusare non potest, honorem suum perdat.

XXIV. De pignore, ut nullatenus alterum aliquis pignora præsumat; & qui hoc fecerit, bannum persolvat.

XXV. Ut nulli hominum contradicere viam ad nos veniendo pro iustitia reclamandi aliquis præsumat: & si aliquis hoc facere conaverit, nostrum bannum persolvat.

XXVI. Si quis homo fideiussorem invenire non potuerit, res illius in forbanno mittantur, usque dum fideiussorum præsentet.

fenter. Si verò super bannum in domum suam intrare præsumpserit, aut sold. x. aut unum bovem pro emendatione ipsius banni componat; & insuper unde debitor existit, persolvat. Si verò fidejussor diem statutum non observaverit, tunc ipse tantum damni incurrat, quantum manus sua fidejussoris existit. Ille autem qui debitor fidejussori existit, duplum restituat pro eo, quod fidejussorem in damnum cadere permisit.

XXVII. De præmiis & muneribus, ut munera super innocentem nullus accipiat: & si quis hoc facere præsumpserit, nostrum bannum solvat. Et si, quod absit, forte comes hoc fecerit, honorem suum perdat.

XXVIII. Ut universi comites pacem & concordiam ad invicem habere studeant, & si forte inter eos aliqua discordia aut conturbium ortum fuerit, ut nostrum solatium vel perfectum pro hoc non demittant.

XXIX. Si quis comitem interfecerit, vel de ejus morte consilium dederit, hereditas illius ad partem Regis eveniat, & in jus ejus redigatur.

XXX. Dedimus potestatem comitibus bannum mittere infra suo ministerio de faida vel majoribus causis in sold. lx. De minoribus verò causis comitis bannum in sold. xii. constituimus.

XXXI. Si cuilibet homini sacramentum debet, aframeat illum ad Ecclesiam sacramento ad diem statutum: & si jurare contempserit, fidem faciat, & sold. xv. componat qui in actibus apparuit, & deinceps causam pleniter emendare faciat.

XXXII. De perjuris secundum legem Saxonum sit.

XXXIII. Interdiximus ut omnes Saxones generaliter conventus publicos nec faciant, nisi forte missus noster de verbo nostro eos congregare fecerit. Sed unusquisque comes in suo ministerio placita & justitias faciat, & hoc à sacerdotibus consideretur, ne aliter faciat.

ALIUD

ALIUD CAPITULARE.

ANno ab Incarnatione Domini nostri Jesu Christi DCCXCVII. & XXI. ac XXII. regnante domno Carolo præcellentissimo Rege, convenientibus in unum Aquis palatio in ejus obsequio venerabilibus Episcopis & Abbatibus, seu illustris viris comitibus v. Kal. Novemb. simulque congregatis Saxonibus de diversis pagis tam de Westfalasis, & Angrariis, quàm & de Oostfalasis, omnes unanimiter consenserunt & aptificaverunt, ut de illis capitulis, pro quibus Franci, si Regis bannum transgressi sunt, solidos LX. componunt, similiter Saxones solvent, si alicubi contra ipsos bannos fecerint.

HÆC SUNT CAPITULA.

I. CAPIT. Ut Ecclesiæ, viduæ, orfani, & minus potentes justam & quietam pacem habeant; & ut raptum, & fortiam, nec incendium infra patriam quis facere audeat præsumptivè & de exercitu nullus super bannum domni Regis remanere præsumat.

II. Si quis supradiçta VIII. Capitula transgressus fuerit, omnes statuerunt, & aptificaverunt, ut Saxones similiter sicut & Franci LX. sol. componant.

III. Item placuit omnibus Saxonibus, ut ubicunque Franci secundum legem sol. XII. solvere debent, ibi nobiliores Saxones sol. XII. ingenui v. liti IV. componant.

IV. Hoc etiam statuerunt, ut qualiscumque causa infra patriam cum propriis vicinantibus pacificata fuerit, ibi solito more ipsi pagenses sol. XII. pro distriçtione recipiant, & pro Wargilda, quæ juxta consuetudinem eorum solebant faceere, hoc concessum habeant. Si autem in præsentia missorum regaliu causa definita fuerint, pro jam dicta Wargilda supra scriptos sol. XII. ipsis pagenses habeant concessos: & pro hoc quia missus regalis ex hac re fatigatus fuerit, alios XII. sol. inde recipiat ad partem Regis. Si autem ipsa causa ad palatium

in

in præsentia Regis ad definiendum fuerit perducta, tunc utri-
que solidi XII. id est pro Wargilda, & quod vicinis debuit
componere, eo quod infra patriam definita ratio non fuerit,
ad partem Regis faciant componere quod sint solidi XXIV.
Nam si fuerit aliquis qui in patria, juxta quod sui convicini
judicaverint, seque pacificare noluerit, & ad palatium pro hu-
jus rei causa venerit, & ibi ei fuerit judicatum quod justum
judicium judicassent, in prima vice, ut supra dictum est, sol.
XXIV. ad partem Regis componat. Et si tunc inde rediens se
pacificare & justitiam facere renuerit, & iterum pro ista causa
ad palatium fuerit convocatus & dejudicatus, bis XXIV. soli-
dos componat. Si verò necdum correptus tertia vice pro
eadem re ad palatium remeaverit, triplam compositionem
exinde faciat ad partem Regis.

V. Si quis de nobilioribus ad placitum manitus venire
contempserit, sol. IV. componat, ingenui XI. liti I.

VI. De Presbyteris statuerunt, quod si aliquid eis aut eo-
rum hominibus quis contrarium facere aut tollere præsum-
pserit contra justitiam, omnia in duplum restituat ei & com-
ponat.

VII. De missis regis statuerunt, ut si ab eis aliquis interfectus
evenerit, in triplum eum componere debeat qui hoc facere
præsumpserit. Similiter quidquid aut eorum omnibus factum
fuerit, omnia tripliciter faciant restaurare, & secundum eorum
eua componere.

VIII. De incendio convenit, quod nullus infra patriam præ-
sumat facere propter iram aut inimicitiam, aut qualibet ma-
levola cupiditate: excepto si talis fuerit rebellis, qui justitiam
facere noluerit, & aliter districtus esse non poterit, & ad nos,
ut in præsentia nostra justitiam reddat, venire despexerit, con-
dicto commune placito simul ipsi pagenses veniant, & si una-
nimiter consenserint, pro districtione illius casa incendatur:
tunc de ipso placito commune consilio facto secundum eo-
rum

rum euua fiat peractum, & non pro qualibet iracundia aut malevola intentione, nisi pro districtione nostra. Si aliter facere ausus fuerit, sicut superius dictum est, sol. lxx. componat.

IX. Item placuit ut quandoquidem voluerit domnus Rex propter pacem & propter faidam, & propter majores causas bannum fortiozem statuere, una cum consensu Francorum & fidelium Saxonum, secundum, quod ei placuerit, juxta quod causa exigit, & oportunitas fuerit, sold. lxx. multiplicare in duplum, & sol. c. siue usque ad mille componere faciat, qui ejus mandatum transgressus fuerit.

X. De malefactoribus, qui vitæ periculum secundum euua Saxonum incurrere debent, placuit omnibus, ut qualiscunque ex ipsis ad regiam potestatem confugium fecerit, aut in illius sit potestate utrum interficiendum illis reddat, aut una cum consensu eorum habeat licentiam ipsum malefactorem cum uxore & familia & omnia sua foris patriam infra sua regna, aut in marca, ubi sua fuerit voluntas, collocare, & habeant ipsum quasi mortuum.

XI. Illud notandum est quales debent solidi esse Saxonum: id est, bovem annoticum utriusque sexus auctumnali tempore sicut in stabulum mittitur pro uno solido: similiter & vernum tempus quando de stabulo exiit, & deinceps quantum ætatem auxerit, tantum in pretio crescat. De annona verò bortrinis pro sol. i. scapilos xl. donant, & de sigale xx. septentrionales autem pro solido scapilos xxx. dent, & sigale xv. Mel verò pro solido bortrensi siglæ i. & medio donant: septentrionales autem duos siclos de melle pro i. solido donent. Item hordeum mundum sicut & sigale pro uno solido donent. In argento xii. denarios solidum faciant; & in aliis speciebus ad istud pretium omnes æstimationes compositionis sunt.

Explicit capitulare Saxonum.

T 6

In